

ינואר, 23 (מעודכן – ינואר, 2024)

שינוי כללי המשחק בזמן המשחק – "פתולוגיה" ישראלית

בשנים האחרונות מתקבעת בישראל פרקטיקה נפסדת של שינוי כללי המשחק (הפוליטי) תוך כדי המשחק. במישור העקרוני, שינוי הכללים בזמן אמת חותר תחת העקרונות של משחק הוגן, שכן מייצר כללים שמשרתים את מי שמתקן אותם במקום להסדיר משחק תחרותי המבוסס על הזדמנות שווה לכל השחקנים. יתרה מכך, בדרך כלל שינוי חפוז מלמד גם על כוונה לשרת צרכים פוליטיים צרים ואינו תוצאה של ראייה רחבה המבקשת לקדם את טובת הכלל. לבסוף, הוא גם צורך משאבים רבים מהמערכת הפוליטית, ואלה באים על חשבון התעסקות בתפקידים השוטפים של הממשלה והכנסת.

הפיתוי לשנות את הכללים תוך כדי המשחק קיים בישראל ביתר שאת מכיוון **שיש לרוב הקואליציוני גמישות כמעט מוחלטת לשנות הסדרי יסוד במהירות וללא קושי פוליטי משמעותי**. הנתונים המופיעים במסמך זה, מלמדים על עומק הבעיה, מקורותיה ועל התוצאות העגומות שלה למבנה המשטר בישראל. כפי שנראה, המגמה הולכת ומחמירה עם השנים, ואין היא מאפיינת רק ממשלה זו או אחרת.

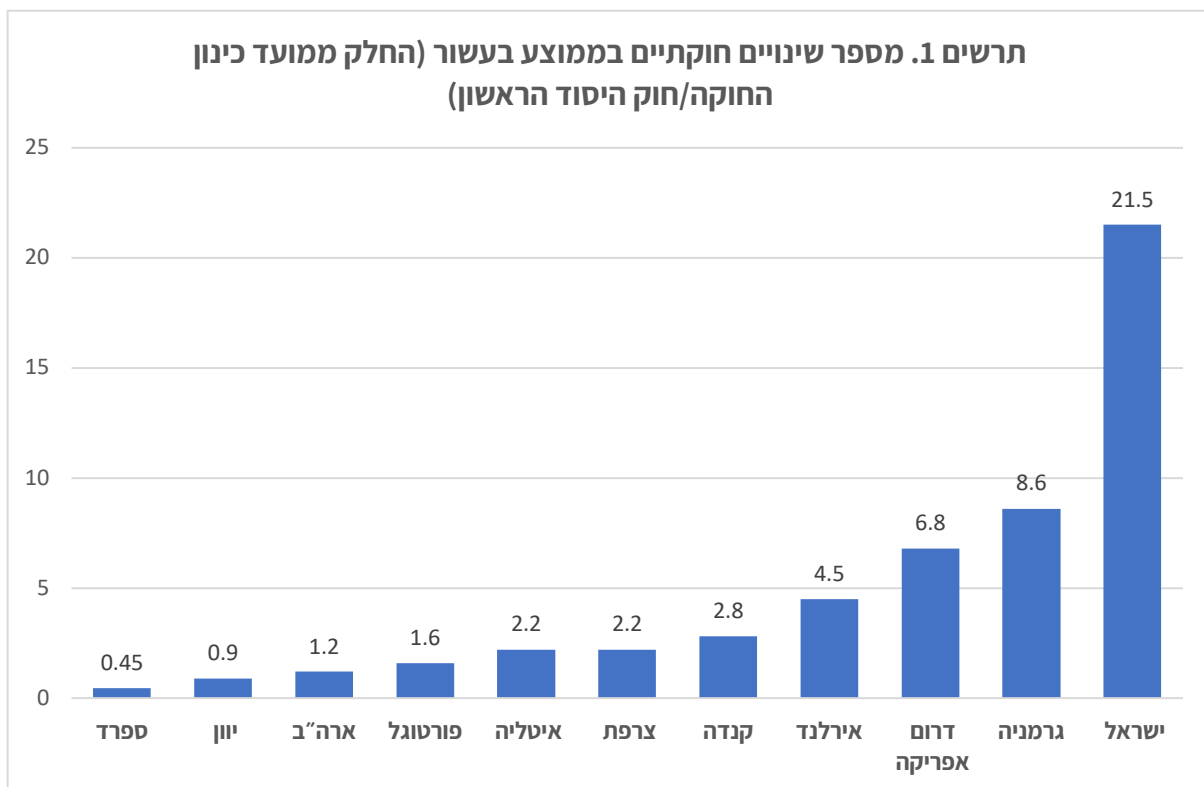
מסקנות המחקר

- לעומת הנעשה בעולם, ישראל מהווה **מקרה קיצוני** ביחס לכוח הניתן לממשלה ולבית המחוקקים לשנות את כללי המשחק הפוליטי. השימוש בכוח זה הינו כה תכוף, כך שתדירות שינוי כללי המשחק הפוליטי היא קיצונית ונעשית לצרכים פוליטיים צרים ואף פרסונליים.
- האשמה אינה נופלת על ממשלה זו או אחרת, שכן הנתונים מצביעים על פתולוגיה בעייתית, שמתבטאת בעיקר מאז 2014. אז, נרשמה השתחררות מכל עכבה המחייבת משטר פוליטי תקין, והתגייסות של כל חלקי הקואליציה (וידגש, כל קואליציה מאז) לטובת הטיה של כללי המשחק, כך שישרתו את צרכי הממשלה הנכנסת.
- הנתונים מצביעים כי תיקוני החקיקה האחרונים בחוקי היסוד, שנעשו לשם מילוי הדרישות הקואליציוניות של סיעות הקואליציה, אינם החריג, אלא הם הכלל שהשתרש בישראל מאז ומתמיד וביתר שאת בעשור האחרון. השינויים התדירים מהווים פגיעה בהתקדמות של מדינת ישראל לכיוון של חוקה יציבה ונוקשה, ובמקום לייצר הסדרים שלטוניים שמשרתים את טובת הכלל, הם מייצרים הסדרים המשרתים את הצרכים הפוליטיים של הקואליציה.
- המחקר מלמד כי חלק לא פרופורציונאלי מהשינויים נעשים לקראת או מיד לאחר הבחירות כדי לשרת את הממשלה הנכנסת.
- האפשרות והשימוש התכוף בכוח לשנות את חוקי היסוד, מלמדים על הצורך בהעברת חוק יסוד: החקיקה שיעצור את המגמה המדאיגה של קצב שינוי חוקי היסוד.

עיקרי ממצאי המחקר

1. קצב השינוי הגבוה בעולם

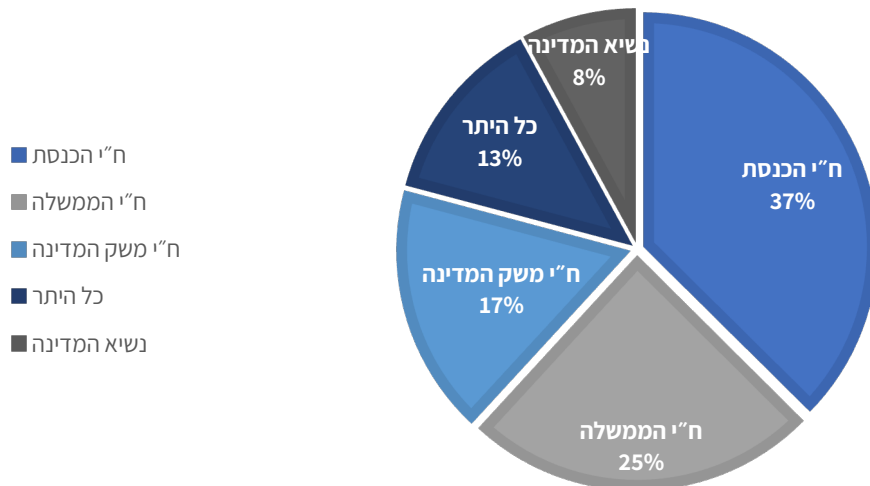
במדינת ישראל נערכו עד היום 139 שינויים בחוקי היסוד (כולל תיקונים עקיפים והוראות שעה). זהו קצב השינוי הגבוה בעולם בפער משמעותי.

2. רוב השינויים שיזמו הפוליטיקאים עסקו בסמכויות הכנסת והממשלה

בספר החוקים יש שלושה עשר חוקי יסוד בתחומי המשטר השונים (מוסדות שלטון, צבא, משק המדינה, לאום וזהות וכו') אך **למעלה ממחצית מהשינויים שנעשו עד היום התמקדו בשני חוקי יסוד – הכנסת והממשלה**. עובדה זו מלמדת כי עיקר העיסוק של חברי הכנסת והממשלה בנושאים חוקתיים הוא בשינוי תדיר של ההסדרים המיועדים לקבוע את סמכותם שלהם. המספרים הללו מדגימים היטב כיצד רוב העיסוק של נבחרי ציבור במפעל החוקתי המתמשך של מדינת ישראל אינו מוקדש לפיתוח החוקה בכללותה אלא בעיצוב צר של הכללים החלים עליהם וזאת, מתוך נקודת מבט קצר שאינה בוחנת את השפעתם של שינויים אלו על אופיה של הדמוקרטיה הישראלית.

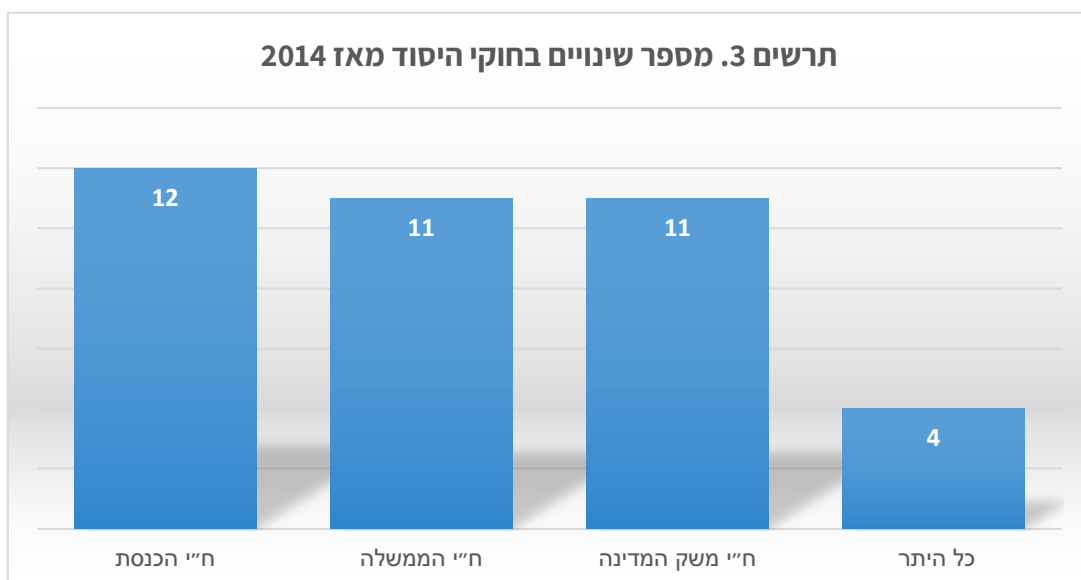
תרשים 2. התפלגות כמות השינויים לפי חוק יסוד

3. מאז 2014 יש עלייה משמעותית בתדירות שינויים בחוקי היסוד

אם מסתכלים על כל התקופה מאז נחקק חוק היסוד הראשון (ח"י הכנסת, בשנת 1958), ישראל עומדת על קצב ממוצע של **2.15 שינויים לחוקי היסוד בשנה**. אולם, בשמונה השנים האחרונות חל זינוק **לממוצע של 4.75 שינויים בשנה (!)**.

תרשים 3. מספר שינויים בחוקי היסוד מאז 2014

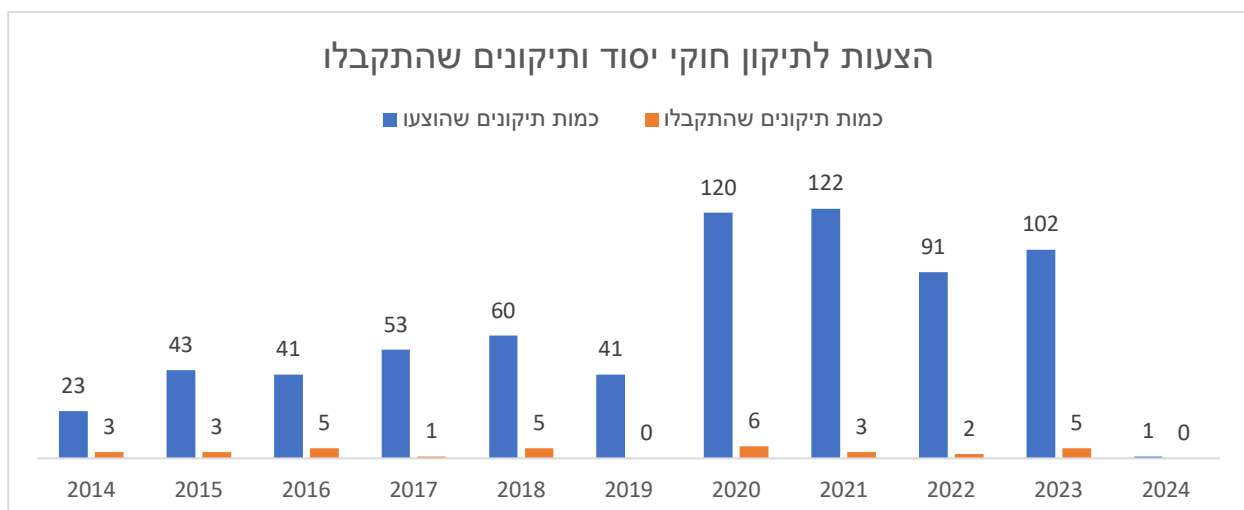
4. מרבית השינויים נעשים לקראת או מיד לאחר הבחירות כדי לשרת את הממשלה הנכנסת

נתון קריטי נוסף הוא **מועד השינוי**. ניתן היה לצפות כי שינויים ענייניים בחוקי היסוד ייערכו לאורך חיי הכנסת ולאחר עבודת מטה בממשלה והתדיינות משמעותית בבית המחוקקים. **בפועל, מאז 2014 נעשו כמחצית מהשינויים בחוקי היסוד הכנסת והממשלה בסמוך לפני או לאחר הקמת הממשלה (עד שלושה חודשים מיום השבעת הממשלה)**. כך, 6 מתוך 11 השינויים בחוק יסוד: הממשלה ו-5 מתוך 12 השינויים בחוק יסוד: הכנסת הועברו בטווח זמן זה. בנוסף, בתקופה זו הועברו גם ארבעה תיקונים לחוק הממשלה וששה תיקונים לחוק הכנסת הכוללים הוראות להסדרת פעילותן בתקופה האמורה בסמוך להקמת הממשלה.

בין הנושאים היסודיים שהוסדרו בתקופת בחירות או בסמוך אליה ניתן למנות את הסדר ממשלת החילופים, תנאים לכשירות שרים, מינוי שר בלי תיק, שינויים בגודל הממשלה, שינויים במספר סגני שר, מינוי שר נוסף במשרד, הסדר החוק הנורווגי, הפסקת חברות שר בכנסת, ודחיית מועד הגשת תקציב המדינה. יש לציין כי גם שינויים שנעשו בלא בצמוד לבחירות עסקו במקרים רבים בצרכים קואליציוניים או פרסונליים.

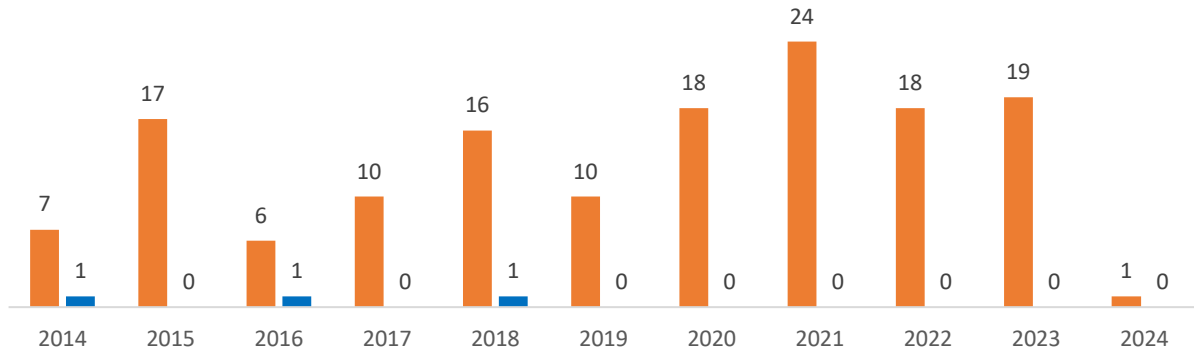
5. המשאבים המיותרים המושקעים בכינון חוקי יסוד לצרכים פוליטיים צרכים וב"הצהרות חוק יסוד"

השינויים הפורמליים שנערכים בכללי המשחק הם משקפים רק נתח קטן מהעיסוק הפוליטי השוטף בסוגיית חוקי היסוד והמשאבים האדירים שמפעל זה גובה מהממשלה והכנסת. מקום המדינה ועד היום הוגשו 2,611 הצעות חוק לתיקוני חוקי יסוד וחקיקת חוקי יסוד חדשים. מתוכן, בעשור האחרון, הוגשו 697 הצעות לתיקון חוקי יסוד ו-146 הצעות לחוקי יסוד חדשים. מגוון הנושאים שניסו חברי כנסת לקדם הוא רחב, אולם בשל הקלות להציע וריבוי ההצעות, ברוב המכריע של המקרים ההצעה לא השפיעה בשום צורה מהותית על סדר היום הציבורי.

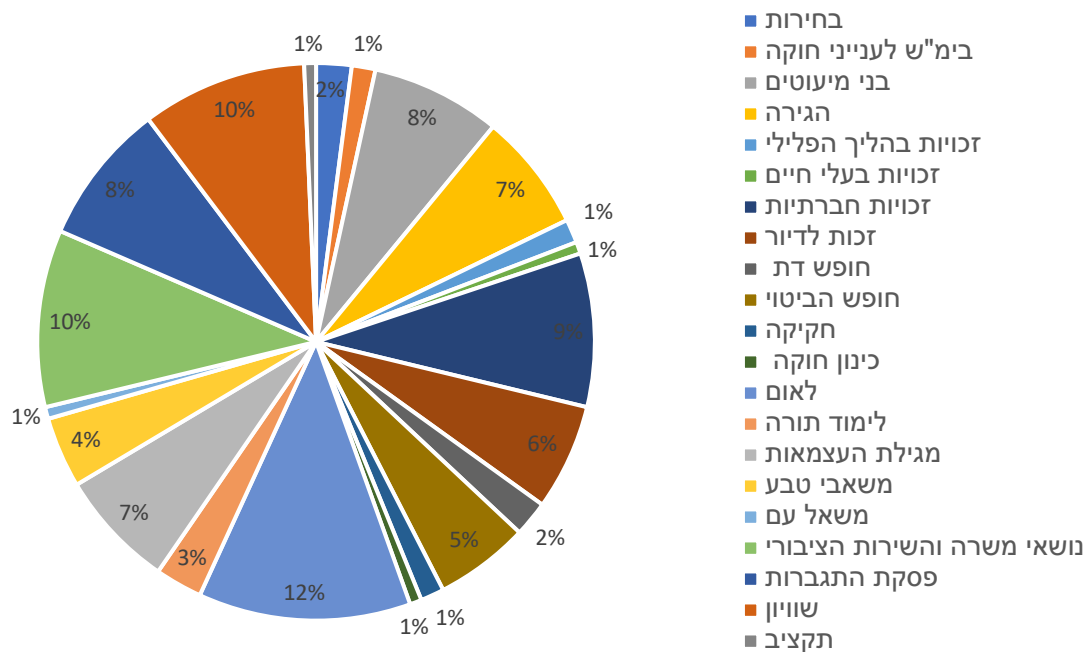

הצעות של חוקי-יסוד חדשים וחוקי-יסוד שהתקבלו

חוקי יסוד חדשים שהוצעו חוקי יסוד חדשים שהתקבלו

פילוח נושאי של הצעות חוקי היסוד

סיכום

הפיתוי שעומד מול כל ממשלה הוא לשנות את הכללים בדרך שבטיח שרידות מקסימלית לקואליציה המרכיבה אותה. התיקונים האחרונים לחוקי היסוד שהובילו למשבר חברתי חסר תקדים בישראל, אינם אלא שרשרת נוספת מתוך חוליה ארוכה של שינויים בהסדרי היסוד של המשטר בישראל אשר מונעים משיקולים קואליציוניים או פרסונליים לשרת מטרות פוליטיות תוך עיוות של כללי המשחק הפוליטי.

את הפרקטיקה הבעייתית הזו שהשתרשה במערכת הפוליטית ניתן יהיה לשנות רק על ידי הסדרה חוקתית של סדרי השלטון בישראל. הסדרה כזו צריכה לכלול הוראות שיגדירו את סמכות הכנסת לכונן ולתקן חוקי יסוד, אך בה בעת תגדיר את גבולות הסמכות של הרשות המבצעת ותגביל את מוטת השליטה שלה על הכנסת. במציאות כזו, ניתן יהיה גם לבחון את יחסיה וגדרי סמכותה שלהרשות השופטת עם הכנסת והממשלה ולהגיע לנוסחת איזון ראויה. לכל אלו הוצגו בעבר הצעות חוק מימין ומשמאל, ובכולן נכללו הסדרים להקשחת מנגנון העברת חוקי היסוד ולהגברת היציבות של המערכת החוקתית – אשר ברובם שאובים משיטות משפט זרות. בניגוד לכך, יש לחתור להסדרה של כללי המשחק על ידי מהלך הסדרה חוקתי המתחשב במאפייניה הייחודיים של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. את המאמצים הללו יש לקיים בדיון ציבורי רחב ולהישען על מרחב הסכמה חוצה מחנות, המבוסס גם על הכרה בדינמיות הרבה של המציאות החברתית בישראל..

מחבר המחקר: ד"ר אלעד גיל, עמית בכיר וראש המחקר בתכלית – המכון למדיניות ישראלית. עוזר מחקר: מר גיא אלזם.

נספח – תיקונים לחוקי היסוד (בחלוקה לפי חוק)

חוק-יסוד	תוכן התיקון	תאריך תיקון	מועד השבעת ממשלה
תיקונים לחוק-יסוד: נשיא המדינה			
חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון מס' 8)	(1) שינוי המועד המאוחר ביותר להודעת יו"ר הכנסת על מועד בחירת נשיא המדינה (במקום עשרים ימים – שלושה שבועות). (2) שינוי מועד הגשת הצעת המועמד לנשיא המדינה (במקום עד עשרה ימים לפני ההצבעה – ביום הארבעה-עשר לפני הבחירה). (3) מחיקת שמו של חבר כנסת, שהציע יותר ממועמד אחד לנשיאות, מכלל הרשימות בהן הופיע; לצד מתן אפשרות לצרף את שמו מחדש לאחת הרשימות אם עקב המחיקה ירד מניין המציעים מתחת לעשרה חברי כנסת.	27.06.2013	הממשלה ה-33 18.03.2013
חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון מס' 9)	שינוי סדרי ההצבעה החוזרת על בחירת נשיא המדינה, מקום בו לא נבחר ברוב קולות מי מבין שלושה מועמדים או יותר. לפני התיקון – סעיף 8(א) קבע שייערך סבב הצבעה שני, שיכלול את כל המועמדים, ואחריו תיערכנה הצבעות נוספות עד קבלת הכרעה ובהן לא ייכלל המועמד שקיבל את מספר הקולות הנמוך ביותר. ¹ התיקון קבע כי הוצאת המועמד השלישי מההצבעה תיערך כבר בסבב ההצבעה השני.	07.11.2013	הממשלה ה-33 18.03.2013
תיקון עקיף דרך חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 41)	שינוי המועד שבו נכנסת לתוקף התפטרות נשיא המדינה לפי סעיף 19 לחוק-יסוד: נשיא המדינה. ההסדר שקדם לתיקון קבע כי מקומו של הנשיא יתפנה כעבור 48 שעות לאחר שכתב ההתפטרות הגיע לידי יו"ר הכנסת. התיקון ביטל את תקופת 48 השעות, כך שהתפטרות נשיא המדינה תיכנס לתוקף מיד עם מסירת כתב ההתפטרות ליו"ר הכנסת. ²	22.05.2014	הממשלה ה-34 14.05.2015
תיקונים לחוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל			
חוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל (תיקון מס' 2)	(1) התאמת תחולת חוק-היסוד כך שיחול על שטחה המורחב של ירושלים, ובכלל זאת השטח המתואר בתוספת לאכרזה על הרחבת תחום עיריית ירושלים מיום 28.06.1967. (2) שינוי הרוב הדרוש לשינוי סעיף 6 (הקובע כי לא תועבר לגורם זר כל סמכות המתייחסת לתחום ירושלים והנתונה על-פי דין למדינת ישראל או	07.01.2018	הממשלה ה-34 14.05.2015

¹ כלומר, המועמד השלישי, שקיבל את מספר הקולות הנמוך ביותר בהצבעה הראשונה, לא ימשיך לסבב הצבעה שני, בניגוד להוראה שקדמה לתיקון והתירה לו להמשיך להשתתף בסבב אחד נוסף.
² על-פי דברי ההסבר לתיקון חוק-היסוד, תכלית התיקון הינה לקבוע הסדר התפטרות שונה מזה שחל על חברי-כנסת ושרים ("הוראה דומה בדבר דחיית כניסת ההתפטרות לתוקף ב-48 שעות קבועה גם לגבי שרים וחברי הכנסת, אולם נראה כי אינה מתאימה לכהונת נשיא המדינה, ולפיכך מוצע לבטלה ולקבוע כי התפטרות הנשיא תיכנס לתוקף עם מסירת כתב התפטרותו").

		לעיריית ירושלים) – כך שלצורך ביצוע האמור יידרש חוק-יסוד שנתקבל ברוב של שמונים חברי-כנסת לפחות.	
		3) קביעה כי לצורך תיקון סעיף 7 עצמו (המשריין את תיקון הוראות סעיף 6 כאמור לעיל) – יידרש חוק-יסוד שנתקבל ברוב של חברי-הכנסת.	
תיקונים לחוק-יסוד: משק המדינה			
תיקונים לחוק-יסוד תקציביים			
הממשלה ה-32 31.03.2009	07.04.2009	חוק-יסוד זה – שנחקק כהוראת שעה – קובע כי על-אף הוראות חוק-יסוד: משק המדינה, ³ תקציב המדינה לשנים 2009 ו-2010 יהיה תקציב דו-שנתי.	חוק-יסוד: תקציב המדינה לשנים 2009 ו-2010 (הוראות מיוחדות) (הוראת שעה)
הממשלה ה-32 31.03.2009	30.06.2010	התיקון לחוק-היסוד הזמני קובע כי גם התקציב לשנים 2011-2012 יהיה תקציב דו שנתי. [למען שלמות התמונה – התיקון כולל גם שינוי קטן בנוגע להגשת הצעת חוק תקציב המדינה כך שיוגש לוועדת הכספים, במקום לכנסת או לאחת מוועדותיה כפי שנקבע קודם לכן. לא נראה לי ממש מהותי]	חוק-יסוד: תקציב המדינה לשנים 2009 ו-2010 (הוראות מיוחדות) (הוראת שעה) (תיקון)
הממשלה ה-33 18.03.2013	20.03.2013	הרחבת חוק-היסוד הזמני כך שיחול גם בשנת 2013.	חוק-יסוד: תקציב המדינה לשנים 2009 עד 2012 (הוראות מיוחדות) (הוראת שעה) (תיקון מס' 2)
הממשלה ה-33 18.03.2013	22.05.2013	הרחבת חוק-היסוד הזמני כך שיחול גם בשנת 2014.	חוק-יסוד: תקציב המדינה לשנים 2009 עד 2012 ולשנת 2013 (הוראות מיוחדות) (הוראת שעה) (תיקון מס' 3)
הממשלה ה-33 18.03.2013	19.03.2014	תיקון עקיף לסעיף 3(ב)(1) לחוק-יסוד: משק המדינה – התאמת מועד הגשת תקציב מדינה במקרה של התפזרות הכנסת. [חושב שהבנתי נכון אבל לא ממש בטוח]	תיקון עקיף דרך חוק-יסוד: הממשלה (תיקון)
הממשלה ה-34 14.05.2015	09.07.2015	הרחבת חוק-היסוד הזמני כך שיחול גם בשנים 2015-2016. התיקון שינה את שם החוק – נוסחו האחרון היה: חוק-יסוד: תקציב המדינה לשנים 2009 עד 2016 (הוראות מיוחדות) (הוראת שעה)	חוק-יסוד: תקציב המדינה לשנים 2009 עד 2014 (הוראות מיוחדות) (הוראת שעה) (תיקון מס' 4)
חוק-יסוד זה אינו בתוקף כיום.			

³ סעיף 3(א)(2) לחוק-יסוד: משק המדינה קובע כי תקציב המדינה יהיה לשנה אחת.

הממשלה ה-34 14.05.2015 התראת בטלות נגד תיקון נוסף של חוק-היסוד באמצעות הוראת שעה ניתנה בבג"ץ 8260/16 המרכז האקדמי למשפט ולעסקים נ'י כנסת ישראל (נבו) 06.09.2017. חוק-יסוד זה אינו בתוקף כיום.	11.08.2016	קביעת תקציב דו שנתי לשנים 2017-2018.	חוק-יסוד: תקציב המדינה לשנים 2017 ו-2018 (הוראות מיוחדות) (הוראת שעה)
הממשלה ה-34 14.05.2015	12.12.2016	תיקון סעיף 3(ב)(3) לחוק-היסוד כך שיחריג, מלבד הצעת התקציב המפורטת של משרד הביטחון, גם את חובת הנחתה של הצעת התקציב המפורטת של גופים ביטחוניים אחרים על שולחן הכנסת.	חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון מס' 9)
השבועת הממשלה ה-35: 17.05.2020 פרוץ המגפה בישראל: מרץ 2020	07.04.2020 [כחודש לאחר הבחירות לכנסת ה-23; כחודש וחצי לפני השבעת הממשלה ה- 35]	"קופסאות תקציב": קביעה כי במקום הגשת תקציב מדינה לשנת 2020, תהיה הממשלה רשאית להוציא כל חודש סכום השווה לחלק השנים-עשר מהתקציב השני הקודם. לפי דברי ההסדר לתיקון לחוק-היסוד, הסדר זה נועד לאפשר לממשלה להגיב באופן מהיר וגמיש למגפת הקורונה ולהשלכותיה הכלכליות.	חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון מס' 10 והוראת שעה לשנת 2020)
הממשלה ה-35 17.05.2020	02.06.2020	"קופסאות תקציב": הגדלת הסכום שאותו רשאית הממשלה להוציא בחודשים אפריל עד ספטמבר 2020; לצד הגדלת הסכומים הכספיים שהממשלה תהא רשאית לכלול בתכנית הכלכלית המפורטת לשנת 2020.	חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון מס' 10 והוראת שעה לשנת 2020) (תיקון)

הממשלה ה-35 17.05.2020	16.07.2020	"קופסאות תקציב": (1) הגדלת הסכום שאותו רשאית הממשלה להוציא בחודשים מאי עד ספטמבר 2022; לצד הסמכת הממשלה להקצות כספים למענק ולסיוע ללשם הבטחת ביטחון תזונתי למשפחות מוחלשות. (2) דחיית המועד בו נדרש שר האוצר להגיש את התכנית המפורטת לאישור הממשלה (במקום 15.07.2020 – 06.08.2020).	חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון מס' 10 והוראת שעה לשנת 2020) (תיקון מס' 2)
הממשלה ה-35 17.05.2020	29.07.2020	"קופסאות תקציב": הגדלת הסכום שאותו רשאית הממשלה להוציא בחודש אוגוסט 2020; לצד הגדלת סכום השיפוי למוסד לביטוח לאומי.	חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון מס' 10 והוראת שעה לשנת 2020) (תיקון מס' 3)
הממשלה ה-35 17.05.2020	24.08.2020 (חלק מפשרת האוצר)	"קופסאות תקציב": הגדלת הסכום שהממשלה רשאית להוציא בחודשים ספטמבר עד דצמבר 2020; לצד קביעה שהממשלה תביא לאישור ועדת הכספים של הכנסת את התכנית המפורטת עד ליום 13.09.2020.	תיקון עקיף דרך חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 50 – והוראת שעה)
הממשלה ה-35 17.05.2020	08.09.2020	"קופסאות תקציב": הגדלת הסכום שהממשלה רשאית להוציא בחודשים אוגוסט עד דצמבר 2020; לצד קביעת מטרות מסוימות שהממשלה רשאית לתקצב; וכן הסמכת משרד הפנים לקבוע אמות מידה לחלוקת מענקי הביטחון התזונתי.	חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון מס' 10 והוראת שעה לשנת 2020) (תיקון מס' 5)
הממשלה ה-35 17.05.2020	30.09.2020	"קופסאות תקציב": הגדלת הסכום שהממשלה רשאית להוציא.	חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון מס' 10 והוראת שעה לשנת 2020) (תיקון מס' 6)
הממשלה ה-35 17.05.2020 (חמישה ימים לאחר פיזור הכנסת ה-23 בשל אי העברת חוק תקציב)	29.12.2020	"קופסאות תקציב": החלת ההסדר התקציבי הזמני שנקבע לשנת 2020 בתיקונים האמורים – כך שיחול גם על שנת 2021.	חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון מס' 11 והוראת שעה לשנת 2021)
הממשלה ה-36 13.06.2021	07.07.2021	הארכת התקופה להגשת תקציב מדינה אם התחלפה הממשלה.	תיקון עקיף דרך חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 51)
תיקונים לחוק-יסוד: הממשלה [התשס"א]			
הממשלה ה-33	19.03.2014	(1) ביטול האפשרות למנות שר בלי תיק.	חוק-יסוד: הממשלה (תיקון)

18.03.2013		(2) הגבלת מספר השרים בממשלה ל-19. (3) הגבלת מספר סגני השרים ל-4. [ממשלת נתניהו-לפיד; מימוש הבטחת הבחירות של לפיד לצמצם את מספר השרים וסגניהם] (4) שינוי מנגנון החלפת הממשלה: ההסדר לפני התיקון אפשר לכנסת, ברוב חבריה, להביע אי-אמון בממשלה באמצעות הגשת בקשה לנשיא המדינה להטיל את הרכבת הממשלה על חבר-כנסת פלוני. ההסדר המתוקן מאפשר לכנסת להביע, ברוב חבריה, אי-אמון בממשלה רק אם הוצעה תחתיה ממשלה אלטרנטיבית שהציגה את קווי היסוד של מדיניותה, הרכבה וחלוקת התפקידים בין השרים. (5) התאמת מועד הגשת התקציב במקרה כזה – נראה לי פחות רלוונטי	
הממשלה ה-33 18.03.2013	22.05.2014	שינוי לא מהותי לעניין הכניסה לתוקף של התפטרות שר.	תיקון עקיף דרך חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 41)
הממשלה ה-34 14.05.2015 (החרגה פרסונלית)	13.05.2015	(1) החזרת האפשרות למנות שר בלי תיק. (2) החרגת תחולתן של הוראות התיקון הקודם (הגבלת מספר השרים וסגני השרים בממשלה) לגבי הכנסת ה-20. [הערה: החרגת התיקון של ממשלת נתניהו-לפיד כך שניתן יהיה למנות יותר בעלי תפקיד]	חוק-יסוד: הממשלה (תיקון מס' 3 והוראת שעה לכנסת ה-20)
הממשלה ה-34 14.05.2015	06.08.2015	(1) הוספת סעיף 25(א) לחוק-יסוד: הממשלה, אשר מסדיר את הצהרת האמונים של השר לאחר מינויו. (2) הסדרת מועד כניסתם לתוקף של פיטורי או התפטרותו של שר. (3) הסדרת האפשרות להטלת המנדט להרכבת ממשלה על שר שאינו מכהן כחבר-כנסת.	תיקון עקיף דרך חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 42 והוראת שעה)

		(4) הסדרת האפשרות למנות שר שאינו מכהן כחבר-כנסת לתפקיד ממלא מקום ראש הממשלה או ראש הממשלה בפועל. (5) הרחבת סמכות הכנסת וועדותיה לחייב גורם בממשלה להופיע בפניהן, כך שתחול גם על סגן שר.	
הממשלה ה-34 14.05.2015	14.01.2018	"חוק ליצמן" – הסמכת ראש הממשלה, המכהן בנוסף כשר הממונה על משרד, לאצול את סמכותו לסגן שר באותו משרד.	חוק-יסוד: הממשלה (תיקון מס' 5)
הממשלה ה-34 14.05.2015	02.05.2018	(1) הרחבת סעיף 40(א) לחוק-היסוד, המחייב את הממשלה לאשר פתיחה במלחמה, כך שיחול גם על נקיטת פעולה צבאית משמעותית העלולה להוביל למלחמה ברמת הסתברות קרובה לוודאי. (2) הסדרת האפשרות של הממשלה לאצול את סמכותה לפי סעיף 40(א) לוועדת שרים שנקבעה בחוק; והפעלת הסמכות של הוועדה רק בנסיבות הנחוצות בשל טעמים של ביטחון המדינה או יחסי החוץ שלה. (3) קביעת הרוב הדרוש לצורך הפעלת הסמכות בוועדת השרים האמורה; לצד הסמכת ראש הממשלה ושר הביטחון לקבל החלטה כאמור לבדם, או במניין מצומצם יותר (סעיף 40(א2)).	חוק-יסוד: הממשלה (תיקון מס' 6)
הממשלה ה-34 14.05.2015	26.07.2018	ביטול סעיף 40(א2) לחוק-היסוד – ביטול האפשרות של ראש הממשלה ושר הביטחון לבצע פעולות פותחות מלחמה, לבדם.	חוק-יסוד: הממשלה (תיקון מס' 7)
הממשלה ה-35 17.05.2020	07.05.2020	(1) הסדרת מוסד ראש הממשלה החלופי וממשלת החלופים. (2) ביטול סעיף 25(ד) שהגביל את מספר סגני השרים לארבעה. (3) החרגה פרסונלית של סעיף 25(א), שקובע כי לא ימונה יותר מסגן שר אחד למשרד, מתחולה בתקופת כהונתה של הכנסת ה-23 (ממשלת נתניהו-גנץ). (4) הסמכת ממשלת חלופים למנות שר נוסף למשרד שממונה עליו שר אחר. גם סמכות זו נקבעה באופן פרסונלי לתקופת כהונת הכנסת ה-23 (ממשלת נתניהו-גנץ).	חוק-יסוד: הממשלה (תיקון מס' 8 והוראת שעה)

הממשלה ה-35 17.05.2020	16.06.2020	"החוק הנורבגי" – הסדרת התפטרותו של שר או סגן שר מכהונה כחבר-כנסת.	תיקון עקיף דרך חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 49)
הממשלה ה-36 13.06.2021	28.07.2021	(1) תיקון הסדר ממשלת החילופים, כך שמנגנון החילופים יופעל גם במקרה שבו לא עבר חוק תקציב במועד או במקרה שבו התקבל חוק לפיזור הכנסת (ובו תמכו לפחות שני חברי-כנסת מסיעות בעלות זיקה לראש הממשלה). [הערה: תיקון של ממשלת בנט-לפיד כלקח ממשלת נתניהו-גנץ] (2) תיקון סעיף 25(א) לחוק-היסוד כך שיאפשר מינוי שני סגני שרים למשרד ראש הממשלה.	חוק-יסוד: הממשלה (תיקון מס' 10)
הממשלה ה-37 29.12.2022	27.12.2022	(1) הסדרת האפשרות למנות שר נוסף למשרד שממונה עליו שר אחר באופן קבוע בסעיף 24א לחוק-היסוד. (תיקון מס' 8 והוראת שעה קבעו את הסמכות האמורה לתקופת כהונתה של הכנסת ה-23, ולאחר התפזרותה הסעיף פקע; התיקון הנוכחי מסדיר סמכות זו לכל ממשלה עתידית). (2) תיקון הסדר כשירותם של השרים, כך שיגביל מינוי שר שהורשע בעבירה ונדון לעונש מאסר בפועל ; ההסדר טרם התיקון הגביל את סמכות ראש הממשלה למנות לתפקיד שר מועמד שהוטל עליו עונש מאסר (לא בהכרח בפועל), בכפוף להוראות סעיף 6. [חוק דרעי] (3) תיקון הסדר הצגת הממשלה, קווי היסוד של מדיניותה, הרכבה וחלוקת התפקידים, כפי שקבוע בסעיף 13(ד), כך שיחול גם על חלוקת "תחומי הפעילות בין השרים". [התאמת הצגת תפקידי השרים ותחומי פעילותם בהתאם לחוק בן-גביר] (4) הסדרת האפשרות למנות שר לכהן בנוסף לכך כשר במשרד אחר ולקבוע תחומים מסוימים מתחומי הפעילות של המשרד שאותו שר יהיה אחראי עליהם; הסמכת הממשלה להעביר תחומי פעילות כאמור בין השר הממונה על המשרד לשר המכהן כשר נוסף במשרד. [חוק סמוטריץ']	חוק-יסוד: הממשלה (תיקון מס' 11)
תיקונים לחוק-יסוד: הכנסת			
הממשלה ה-33 18.03.2013	19.03.2014	ר' לעיל – שינוי במועד הגשת תקציב מדינה במקרה של התפזרות הכנסת.	חוק-יסוד: הממשלה (תיקון)
הממשלה ה-33	22.05.2014	התאמת מועד כניסתה לתוקף של התפטרות חבר-כנסת במקרים שבהם ההתפטרות אמורה להיכנס לתוקף ביום מנוחה.	חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 41)

18.03.2013			
הממשלה ה-34 14.05.2015	06.08.2015	1) מתן אפשרות לשר או סגן שר להפסיק את חברותו בכנסת; לפי דברי ההסבר לתיקון חוק-היסוד, תכלית התיקון היא לאפשר לחבר הממשלה המעוניין בכך להתמקד בעבודה הממשלתית, ולאפשר לחבר-כנסת במקומו להתמקד בעבודה הפרלמנטרית. נקבע כי ההתפטרות תיכנס לתוקף לאחר 48 שעות ממועד הגשת כתב ההתפטרות ליו"ר הכנסת.	חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 42 והוראת שעה)
הממשלה ה-34 14.05.2015	14.01.2016	החלת דין הרציפות על כהונת יו"ר הכנסת.	חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 43)
הממשלה ה-34 14.05.2015	27.07.2016	"חוק ההדחה" – הפסקת חברות של חבר-כנסת אשר הסית לגזענות או תמך במאבק מזוין נגד מדינת ישראל, ברוב של 90 חברי-כנסת.	חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 44)
הממשלה ה-34 14.05.2015	11.08.2016	ביטול סעיף 21א לחוק-היסוד (מחיפוש שערכתי בנבו – עסק בפיקוח הכנסת על חקיקת משנה)	חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 45)
הממשלה ה-34 14.05.2015	28.03.2017	הרחבת תחולת סעיף 7א גם להתבטאויותיו של אדם, נוסף על מעשיו.	חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 46)
הממשלה ה-34 14.05.2015	02.05.2018	תיקון סעיף 6(א) לחוק-היסוד כך שאדם שהורשע בעבירת טרור חמורה או עבירת ביטחון חמורה לא יוכל להתמנות לשר אלא אם חלפו 14 שנים ממועד סיום ריצוי תקופת המאסר.	חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 47)
הממשלה ה-35 17.05.2020	07.05.2020	החרגת הוראות מסוימות בחוק-היסוד כך שלא יחולו על הכנסת ה-23 (ממשלת נתניהו-גנץ). ר' לעיל תיקונים נוספים לחוק-יסוד: הממשלה.	תיקון עקיף דרך חוק-יסוד: הממשלה (תיקון מס' 8 והוראת שעה)
הממשלה ה-35 17.05.2020	16.06.2020	"החוק הנורבגי" – הסדרת התפטרותו של שר או סגן שר מכהונה כחבר-כנסת, וכניסתו לתפקיד של חבר-כנסת במקומו.	חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 49)
הממשלה ה-35 17.05.2020	24.08.2020	"פשרת האוזר" – תיקון זמני של חוק-היסוד בהוראת שעה כדי לדחות את מועד הגשת תקציב המדינה ב-120 ימים (מניעת התפזרות הכנסת למרות שלא עבר חוק תקציב לאחר 100 ימים).	חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 50 – הוראת שעה)
התיקון נפסל בבג"ץ 5969/20 שפיר			

נ' הכנסת (נבו) (23.05.2021)			
הממשלה ה-36 13.06.2021	07.07.2021	הגבלת מספר חברי-הממשלה הרשאים להפסיק את חברותם בכנסת (בהתאם לגודל הסיעה).	חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 51)

חוקי-יסוד שלא תוקנו ממועד חקיקתם:

חוק-יסוד: מקרקעי ישראל (1960)

חוק-יסוד: הצבא (1976)⁴

חוק-יסוד: משאל עם (2014)

חוק-יסוד: ישראל – מדינת הלאום של העם היהודי (2018)

⁴ למעט תיקון טעות דפוס בחלוף שלושה חודשים ממועד החקיקה.